

סימן קכג

וזה אשר העתקתי מכתבת ידו:

בשילהי אדר, תמצא הוד והדר, אהובי ידי' מה"ר יעקב כ"ץ שי'. מה שכתב מר אם יש להניח המזוזה משליש העליון מפתח לא ידענא מאי היא, דמסקינן שם¹ להרחקה איתמר שלא ירחיקה מן ה[מ]שקוף יותר משליש העליון, אבל כל שלישי העליון כשר. ואם באת להחמיר על עצמך ולקיים דברי הירושלמי² דאמר שאין להניחה יותר מכתפות האדם, אף כי פליג אתלמוד דידן³ ולא נהוג עלמא הכי, אז תוכל לעשות ברזל שלם בלתי נקב מפני הטינוף כי כך שמעתי מפי קדוש רבינו הזקן ז"ל, וכן ראיתיו נוהג הלכה למעשה בביתו. ובכן תושליו וכו'.⁴

סימן קכג

אמר לי מהר"י סג"ל דשאיירי הח"ר זלמן זאלצפורק¹ ז"ל שאל ממנו הוראה אם רשאי למסור מזוזה לגוי כי ההגמון שלו ביקשו מאד למסור לו אחת ואמר² לקבוע אותה במבצר שלו, ואמר להיטב לו³ בשביל כך כל ימיו. והיה מתיירא אם לא ימסור לו ח"ו תצא לו חורבה מהמושל. ואמר מהר"י סג"ל שהסביר לו כמ' ראיות שאסור למסור מזוזה לגוי והיה מצטער על שהציר היה נחוץ לדרכו ולא היה לו פנאי להניחני אות' להעתיק אלי התשובה.

ב אהובי הר' זלמן שי' טעמא דידי דאסר למכור מזוזה לגוי דאמרי חכמים¹ דקונין מהן ספרים תפילין ומזוזות עד כדי דמיהן כדי שיצא מידם ואי לאו דלא ליגנבן ולייתי היו קונין מהן ואפי' יותר על כדי דמיהן [כי] היכי דלא ליזלזלו בהן, כ"ש דאין מוסרין להן לכתחילה. ואי משום דקאמר שרוצה לשומרה בטהרה היינו כל זמן שאינו נזוק אבל אם יראה שאינו ניצול כ"ש שמבעט ומתחרט כמו מצות סוכה לעתיד², וכמו חסד לאומים חטאת דפ"ק דב"ב³ ואתי לזלזולי טפי מגוי אחר, והקב"ה מנסה אומות העולם שלא כדרך טאני' א) ויבעט ויזלזל במזוזה ובמ' שצויה עליה ונתחלל ש"ש ח"ו יותר ממה שנתקדש על ידו. ועוד התינח בחיו א) כדרך הטבע, כנ"ל.

סימן קכב : פ. דף שע"ג בהגה"ה.

סי' רצ"א אות ב. כנראה שהושמט ע"י הצנזורה.

- 1 קרובו של ר' זלמן משוטיגווערא, מחבר ספר מהרי"ל, וגם קרוב למהרי"ל, כדמוכח משו"ת הגדפס סי' ס"א בכ"י.
- 2 ורוצה, דפוס לבוב.
- 3 לכל היהודים, ד"מ.

פעיף ב : ב.מ. דף 119, ב, סי' קס"ג.

- 1 גיטין מה, א, אר"ח סי' ל"ט ס"ז.
- 2 ע"ז ג, א.
- 3 ב"ב י, ב, "וכל צדקה וחסד שאומות עכו"ם עושין חטא הוא להן שאינם עושין אלא להתגדל כו' אלא שתמשך מלכותן כו' אלא להתיתר כו' אלא לחרף אותנו".

- 1 מנחות לג, א—לג, ב.
- 2 ירושלמי פ"ד דמגילה הי"ב.
- 3 כך כתבו תוס' במנחות לג, ב ד"ה ומאי, אבל המרדכי בהלכות קטנות סוף סוכה קרוב לסוף סי' תתקס"א כתב שהר"י הסתפק אם חולק. ולענין הלכה עיין יו"ד רפ"ט ס"ב בט"ז וש"ך.
- 4 עיין לעיל סי' כ"ח גם תשובה למהר"י כ"ץ באותה פתיחה וחתימה. ואולי היא תשובה אחת וחולקה לשנים ע"י איזה מעתיק.

סימן קכג : קטע זה חסר מספר מהרי"ל דפוס ווארשא ונמצא בכ"י פ. דף שע"ה וגם בדפוס לבוב, שנת 1860, בשינוי קצת ומובא בד"מ יו"ד

אבל כשמת וזרעו אחריו ב) מה תהא עליה כשיבא ברשותו. ואיהו גופיה שום גלח יזכרהו ויחרפהו על ככה ובודאי שתבא לאבוד וולזול, ועוד יש לדמותו לההיא דמנחות⁴ דאין מזכירי' ג) טלית מצויצת לגוי, וחד טעמא מפני הסכנה שמא יתלוה ישראל עמו בדרך דסבור שהוא יהודי, ה"נ בנדון זה שמא יתלוה או יתאכסן אצלו ע"י המזוזה או ימצאנו בשום בית. ואפי' במבצר זה איכא למימר יהודי דר בו ותקנו וסבור שאחד מעבדי השר יחד הוא ויתלוה עמו. ואידך טעמא דחדש⁵ נמי שייך הכא.

הלכך מכל צד נ"ל דאסור אלא שיש לדחות הגוי במילתא דחיותא ולא קט ד) ל"י, דלדידן קדישא טובא ולדידהו לא מהני כלל כמו תבלין דשבת דלא מהני למאן דלא מנטר לשבת⁶. ובשביל שאנו נזכרים על זה יחוד הי"ת ועול מלכות שמים ועול מצות בכניסה וביציאה, אותו זכות מצילנו ושמרנו ולדידהו אדרבה הוה להו למזכרת עון שהם עושים הפכו כפי אמנתנו. ומבצר של האחד שניצול, מקרה היה. וקבלה בידינו שלא יבא שום שנאה ליודי שמחזיק אמנתו ואינו נוטה ממנה כלל נגד השרים וכן ימצא בעיניהן על כך ומחזיקים אותנו כאמתיים ונמנעים מלהסי' עוד, לבד מהני מילי שהיתירו רב' משום קרוב למלכות שצורך הוא למי שמשתדל עמהן⁷.

ושלום, יעקב הלוי

ג עוד גם זה משמו מענין המזוזה.

ליתן מזוזה לגוי לשמור ביתו, ע"ד נוטה דאסור הוא. ולא מטעמא דידך שכתב הרמב"ם⁸ דהרי זה מדרכי מינות, דה"מ ישראל שעושה המצות ואינו עושה אותם לשמה. אבל גוי לא מפק' ה) ויכול לכוין שמירה. ואפי' ישראל הנותנו לשמור אין זה מדרכי מינות דלא יהבנא ניהליה בתורת מצות מזוזה אלא באקראי בעלמא וז' דאי נטירותא היא לגבי ישראל. והרמב"ם לא פליג בהא כדאיתא בע"ז⁹ בעובדא דאונקלוס דאנח יד' על מזוזה אמר להו מלך בשר ודם כר'. וה"נ איתא במנחות¹⁰, ומהאי טעמא חובת הדר היא כדפרש"י¹¹ בכל דוכתין. וכן כתב הרא"ש¹² דמהר"ם היה מבעתו רוח רעה כשהיה ישן שינת צהרים בבית מדרשו עד דעבד לה מזוזה. וכן כת' פרק במה מדליקין¹³ וכן כתב מהר"ם בתשובה דמרדכי¹⁴ שכל בית שמתוקן במזוזה כהלכתה שאין רשות למזיק ליכנס בו. וכאלה כתבו רז"ל ומהאי טעמא נמי עבדינן נקב נגד השם ומכונין לשמירה¹⁵. ודמי להא דאמרו חכמים¹⁶ ז"ל „עשה הדברים לשם פעלם" וסוף הכבוד לבא, ה"נ אנן עבדינן מצות בוראינו לשמה והמצות משמרות

ב) אחריו ירשוה, כנ"ל. ג) מוכרין, כנ"ל. ד) אולי ז"ל, ולא קנטרי. ה) מופקדת, כנ"ל.

4 מנחות מג, א, אר"ת סי' כ' ס"ב, שלא יתלוה עמו ויהרגנו.

10 מנחות לג, ב.

11 רש"י, פסחים ד, א, ד"ה חובת.

12 רא"ש, הלכות קטנות, מזוזה סי' י'.

13 עיין שבת לב, ב.

14 מהר"ם, מרדכי ה"ק ג' נדפס אחר סוכה סי' תתקס"ב, תפ"ו מב"ב ח"ב סי' קס"א.

15 מובא ברמ"א יו"ד סי' רפ"ח סעיף ט"ו.

16 נדרים סב, א.

5 מנחות מג, א, משום זונה, עיין רש"י שם.

6 שבת קיט, א.

7 סוטה מט, ב, ב"ק פ"ג, א, יו"ד סי' קע"ח ס"ב.

8 רמב"ם פ"ה דמזוזה ה"ד, ועיין כ"מ שם כעין דברי מהרי"ל.

9 ע"ז יא, א.

אותנו. וכן ארוז"ל דמצוה להניח אטפת החיצון כי היכי דלינטרי לכולא ביתא¹⁰. וכן אמרו רבנן בתפילין הואיל ושרו רבנן לנטרי ודרי ליתרי ב"ה פ' מי שמתו¹⁷ ואף כאן מינות. וחלילה אלא כוונת הרמב"ם ז"ל כדפי' מי שאינו מכוין אלא לשמירה. וכעין זה עיון תפילה דמוכירין עוונותיו של אדם כמו שפי' רבו' ז"ל¹⁸, אלא הוא יכווין לשמי' ויבטח שהקב"ה בחסדו ימלא בקשתו, וכן יבטח בשמירת מזוזה.

אלא נ"ל הא דאסור למוסרו לגוי טעמא דידי הואיל ואמרו רז"ל דקונין מהם ספרים תפילין ומזוזות עד כדי דמיהן כדי להוציא מידם ואי לא דלא ליגנבי ולייתו הני קונין, ואפי' יותר מכדי דמיהן כי היכי דלא ליזולו בהו, כ"ש שאין למוסרו להם לכתחילה לשומרו, ואי משום דקאמר שרוצה לשמרו בטורה היינו [כל] זמן שאינו ניזוק אבל אם יראה שאינו נצול כ"ש שמבעט ומתחרט¹⁹. עיין לעיל כי כבר כתוב בראש העמוד.

סימן קכד

ולהושיב עוף על ביצים שאין מינו כגון תרנגולת ואווזות אמ' שהוא אסור משום צער ב"ח¹ שאחד הולך למים, אבל באכילה אין שום איסור א' שייך לאסור דאפי' כלאי בהמה גמורה מותר באכילה מדאסר רחמנא לגבוה, הא להדיוט שרי².
[ושלום מא' הקטן הלוי ב]

סימן קכה

[שאל הר"ר גומפרחכט מאחיו מהר"י סג"ל א].
ילמדינו רבינו כמו שמועיל מחיצת קנים פחות מג' מן הצד לענין כלאי הכרם¹, אם מועיל כמו כן גג של קנים פחות מג' להפסיק בין גפנים המדולדלים על עצים ובין זרעים תחתיהם.

תשובה

שאילה זו [לא] ב' חזיתי ולא מצאתי בדברי רבותי ז"ל אך לעניות דעתי קצת דלא מהני,
(א) שום סברה, ג.מ. (ב) כך חתום בסוף התשובה 33.מ., כנולד לעיל סי' ה.
(א) ע"פ פ. (ב) ע"פ פ. וג.

1 בכנסת הגדולה יו"ד סי' רצ"ז על הגליון של השו"ע הביא בשם הרמ"ע מפאנו שו"ת סי' ק"ב שאין איסור משום כלאים ויש משום צער בעלי חיים. ושם בשו"ת רמ"ע מפאנו הביא ראיה והכל שם בשם הה"ר ישמעאל חנינא.
2 חולין דף קטו, א, שו"ע יו"ד רצ"ז.
סימן קכה: מ. עמוד 43, סי' קי"ט; ג. סי' י"ד; פ. דף תפ"ז.
1 ז"ל המשנה פ"ד דכלאים מ"ג, איזהו גדר, שהוא גבוה עשרה טפחים, וחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה" ובמשנה ד', "מחיצת הקנים, אם אין בין קנה לחבירו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי הרי זו כמחיצה" (משום לבוד).

17 ברכות כג, א בסוף הדף, "רבי יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכסא כו' כי הוה נקיט תפילין לא הוה, יהיב לו. אמר הואיל ושרונוהו רבנן, נגטרן. ופרש"י "ישמרוני, אכנסם עמי וישמרוני מן המזיקים".
18 ברכות גה, א, ר"ה טז, ב, ועיין תוס' שם.
19 להלכה עיין יו"ד בד"מ סי' רצ"א אות ב, והוסיף שם "ונ"ל דאם יש לחוש לאיבה שרי דהרי ודאי התירו כמה דברים משום איבה" ועיין ערוך השולחן שם ס"ק ג'.
סימן קכד: א. 74 דף 46, א; ב.מ. דף 16, ב באמצע סי' ל"ג, התשובה שלפניו ואחריו נמצא לעיל סי' ה'.